

Quan l'Hospitalet era el femer de Barcelona

Catalunya viu avui dia una de les discussions més importants per definir el model polític-administratiu del futur: l'organització territorial. El debat actual, per allò de la bipolarització entre dues opcions que semblen excloure's, destil·la una bona dosi de desconeixement històric. De vegades, hom s'estranya que, després de tant de repetir-la, encara no hagi fet fortuna entre els polítics la màxima de «conèixer el passat per comprendre el present». Una frase que per als polítics deu ser molt bonica i res més. La societat política viu enjogassada amb el possibilisme sense prestar atenció al passat. Per a nosaltres és un error que més aviat ens fa pensar que els caldria més «cultura» a l'hora de fer política. Els convé llegir més llibres i una mica menys el Diari Oficial.

Un dels llibres que els recomano de llegir és *L'Hospitalet, la història de tots nosaltres 1930-1936*, de Joan Camós i Cabaceran. Un llibre breu, d'estructura força clàssica, però minuciós, que pretén incitar a la reflexió sobre una ciutat que no és ciutat, ens diu l'autor, perquè, ofegada per Barcelona, ha vist mutilar el seu municipi i ha perdut la seva identitat comarcal. Anem a pams.

L'Hospitalet dels anys trenta era ja una ciutat mediatitzada per Barcelona que entre 1920 i 1930 s'agregà la meitat del terme hospitalenc. A més a més, el desbarrelament comarcal fou més palès el dia que l'Hospitalet deixà de pertànyer al Baix Llobregat per incorporar-la al que anomenaren Barcelonès. De totes maneres, la mediatització de Barcelona sobre l'Hospitalet s'agreuà en aparèixer els primers símptomes de concentració poblacional d'al·luvió. Característica, diguem-ne, molt «moderna», però que comporta greus problemes urbanístics, assistencials, culturals i fins i tot polítics als qui hi viuen. Així doncs, el creixement de l'Hospitalet cal vincular-lo a l'expansió de Barcelona que, més o menys ràpida-

ment, instal·là a les ciutats de la rodalia metropolitana la mà d'obra que venia de fora i que havia d'esdevenir la tropa idònia per fer realitat l'avenç barceloní, la gran capital catalana. Per tant, no ens ha d'estranyar que l'any 1900 fos la desena ciutat de Catalunya pel nombre d'habitants (4.948), mentre que el 1930 ja era la cinquena (37.650) i el 1936 la segona, per sota de Sabadell, amb 48.540 habitants.

Camós també diu que la població tradicional de l'Hospitalet vivia al voltant del barri Centre i a les masies disperses per tot el municipi. En iniciar-se el segle XX, tres nuclis—Centre, Santa Eulàlia i Collblanc-la Torrassa—començaren a rebre l'allau immigratori a causa de les obres del metro i l'Exposició Universal. Collblanc-la Torrassa fou el barri que acollí la majoria de la nova població, sobretot entre els anys de 1920 a 1930. Per al nostre gust, hauria estat millor que al mateix temps que Joan Camós quantificava la immigració, hagués extret més acuradament l'abast sociològic del fenomen. Perquè, a banda d'insistir molt justament sobre el fet que la història de Catalunya no es pot fer sense tenir present el fet immigratori, poca cosa diu sobre la repercussió que l'arribada de gent tingué per al radi i els mateixos immigrants. En aquest sentit, s'utilitzen massa elements de reflexió que si bé poden ser vàlids per a l'actualitat, no sé si ho són tant per a l'ahir. Un exemple del que diem és l'epígraf «Catalanisme i immigració: el cas de la Torrassa» (pp. 116-118), en què gairebé tot l'aparat crític que fonamenta l'argumentació és dels anys setanta i vuitanta.

Això no obstant, el que és cert és que una de les principals característiques de l'Hospitalet republicà fou la presència de la immigració. Un 44'55 % de la població, indica Camós, era nascuda fora de Catalunya, mentre que a Barcelona la població immigrada era el 37'22 % i a la resta de Catalunya només el 19'72 %. És a dir que l'Hospitalet se situava molt per sobre de la mitjana catalana. No

cal dir que aquest és un fet cabdal per a comprendre l'Hospitalet contemporani, però també ho és esbrinar com l'observà i el tractà el poder públic. I Camós no hi arriba a entrar.

Com a bona part de Catalunya, el fet immigratori definia l'estructura socio-econòmica de l'Hospitalet, que cada vegada més prenia el caire d'una ciutat populosa i industrial. Ara bé, Camós anuncia una observació força audaç en relació amb això. Ens diu que el fet que l'Hospitalet acollís una bona part dels que treballaven a Barcelona i, alhora, fos una ciutat al «servei» de la capital repercutí en el fet que la burgesia autòctona era pràcticament inexistente. I, és clar, la inexistència d'una burgesia pròpia havia de ser el handicap perquè l'Hospitalet adquirís una fesomia urbana diferenciada de la de Barcelona, la metròpoli que a mesura que creixia s'anava cruspint terreny i l'esperit diferenciatiu de l'entorn.

Com deïem, Camós cau en el parany d'explicar-nos el que és més evident, per exemple, dels comportaments polítics encara que és prou sabut que l'acció política no acaba d'explicar-nos el moviment real de les coses. Posem un cas, per entendre'ns. Camós assenyalava que la CNT representava el 90 % de la població activa de l'Hospitalet, tant al camp com a la indústria (p. 75). És molta gent. Tanmateix, si això és així, ¿com explicarem que l'Esquerra Republicana esdevingué el partit hegemònic i triomfant en les sis convocatòries electorals—municipals de 1931 i de 1936, legislatives de 1931, de 1933 i de 1936 i les del Parlament de 1932—, si al mateix temps se'ns diu que «l'abstenció es mantingué similar a la resta de la província el 1931 i el 1932, però canvià a partir del 1933 situant-se molt per sota de la mitjana provincial» (p. 70)? Dir que el factor clau fou la forta presència de la CNT no ho explica tot, encara que com li he sentit dir sovint al professor Josep Termes una bona colla de cenetistes votaven l'ERC. I no ho explica tot, pel fet mateix que l'abstenció era un 7 % supe-

rior a l'Hospitalet respecte a la província.

Al nostre entendre l'hegemonia de l'ERC és important, però encara ho és més el resultat aclaparadorament favorable del plebiscit de l'Estatut de Núria. Tot i que la informació és incompleta i correspon als resultats del districte de Sant Feliu de Llobregat, aquest 99'8 % de vots favorables sobre una participació del 68'06 % és interessantíssim per resoldre-ho només amb mitja pàgina (p. 62). L'activitat dels partidaris del sí a l'Estatut hauria d'haver estat més esbrinada, ja que tal vegada ens informaria millor sobre la integració de la immigració al país, i de quins eren els factors que l'afavorien. A més, és clar, de saber quina era la incidència dels grups autonomistes sobre la ciutat, cosa que hauria fet més clara l'afirmació que «l'ERC, que pretenia configurar-se com a partit vertebrador del catalanisme, trobà una oposició cada cop més forta en la CNT» (p. 95).

Així i tot, el llibre de Camós dissenya un retrat de la realitat hospitalenca dels anys trenta que, resumidament, podem sintetitzar en sis punts. 1) Forta immigració. 2) Divisió de l'Hospitalet en tres barris, malgrat que l'Ajuntament de Barcelona iniciés una política d'expansió territorial cap als voltants, incloent-hi l'Hospitalet. 3) Hegemonia electoral de l'Esquerra Republicana de Catalunya. 4) Predomini de la CNT entre la població activa. 5) Una activitat cultural i associativa notable que endegaren, sobretot, les esquerres. 6) La precarietat de l'escolarització, que es transformà en la gran preocupació d'entitats polítiques, religioses i culturals, però que en aquells moments era irresoluble. (p. 74).

Aquesta és la radiografia d'una ciutat industrial que començava a encabir una gran concentració de persones amb tots els desequilibris i problemes que comportava, i comporta, estar enganxada al fet metropolità barceloní. Acabar-ho de comprendre vol dir conèixer millor l'activitat municipal hospitalenca, els recursos amb què comptà, i de quina manera s'integrà una població forània en un país a mig fer que surava per reclamar la seva identitat nacional. Joan Camós ha obert el camí per saber-ho, i per això cal felicitar-lo efusivament.

Agusti Colomines i Companys